

Brief-9, 17 augustus 2008

“U hoeft niet meer terug te gaan naar Nederland! U moet hier bij ons blijven en ons helpen! Onze oren zijn nog niet geknipt, wij leven in feite nog net als vroeger, met al onze onderlinge veten en bloedwraak... U kunt nog niet weggaan!”

Het is avond, en het huis zit vol met mensen die ons willen ontmoeten. Aan het woord is een oude man, die er inderdaad uitziet alsof hij nog niet zo lang geleden uit zijn boomhuis naar beneden is gekomen. In het Kombai houdt hij een gloedvol betoog. Hij wijst op zijn oren: *“Onze oren zijn nog niet geknipt!”* Even snap ik niet wat hij bedoelt, maar dan dringt het tot me door: wilde varkens in het bos hebben gave oren, maar bij tamme varkens wordt een stukje uit hun oren geknipt. Daaraan zijn ze dan altijd te herkennen. Een sprekend voorbeeld: *“We leven in feite nog als wilde varkens in het bos, en moeten nog ‘getemd’ worden!”*

Op weg naar Ambowakhe, een dorpje hoog aan de bovenloop van de Murup, zijn we hier in Kharuwakhe gestrand. Het was een zware dag: het heeft vannacht flink geregend, en herhaaldelijk moeten we over smalle, soms half verrotte boomstammen de sterk gezwollen riviertjes over zien te steken. Gelukkig hebben de dragers een paar bijlen meegenomen, om waar nodig een paar boompjes om te kappen om als brug te dienen. Eén keer breekt een tak waarop Dineke steunt, en gaat ze kopje onder. Wel even schrikken, maar gelukkig houdt ze er niets aan over en klimt ze lachend weer uit het water.

We hadden ons ingesteld op zo'n 3,5 uur lopen naar Kharuwakhe, en dan na een korte rust nog een paar uur verder. Dat zou weer schelen voor morgen. Maar we hebben al 6 uur achter de rug als we net in een stortbui bij de Casuaris-rivier aankomen.

Er staat een bivakje, en onze dragers gaan meteen een vuurtje maken en wat sago bakken. Maar als de regen aanhoudt moeten we toch verder. Dat blijkt makkelijker gezegd dan gedaan: er ligt maar één prauw, en die kunnen we zo maar niet meenemen naar het dorp, een paar bochten verder stroomafwaarts. Dat zou de eigenaar van de prauw niet waarderen, als hij aan het eind van de middag hier terug komt! Bovendien is deze prauw te klein voor ons allemaal. Daarom brengen we in twee keer alles naar de overkant; dat kost nogal wat tijd, want het is *banjir*, hoog water, de stroom is sterk en de rivier breed. Op het laatst brengen twee jongens de prauw terug naar het bivak, om vervolgens zwemmend de rivier over te steken; één van de twee redt het niet om op tijd de overkant

te bereiken en komt een heel stuk stroomafwaarts pas aan wal. Het regent nog steeds, en iedereen is helemaal doorweekt. Dan moeten we nog 1,5 uur door de modder en door een reeks kleine riviertjes voor we eindelijk tegen half 5 Kharuwakhe binnenlopen. Er zit niks anders op dan hier te overnachten.

Vroeger had ik nooit zoveel op met Kharuwakhe. De mentaliteit van de mensen hier was heel anders dan bij ons in de Kombai. Daarom hadden we hier nu ook geen overnachting gepland. Maar ons wacht een bijzonder hartelijk welkom! Allerlei mensen die vroeger in Wanggemalo woonden, blijken hier naar toe te zijn verhuisd, en ook de bevolking van het vroegere dorp Khaiflamburu, tussen Kharuwakhe en Ambowakhe, heeft zich bij Kharuwakhe gevoegd. Al gauw hebben we een heel stel mensen om ons heen die ons enthousiast de hand schudden. Jongens die vroeger met onze eigen kinderen in Wanggemalo op school zaten, Yan, Moses, Sadrakh, inmiddels allemaal getrouwd en hier in Kharuwakhe. De

oude Noma komt aanlopen, hij is nog niets veranderd, je herkent hem zo. Uria, die vroeger als schooljongen bij ons in de keuken werkte, stelt zijn vrouw en vijf kinderen aan ons voor. *“Wij dachten dat jullie al lang dood waren!”*, zegt iemand. En inderdaad, de generaties volgen elkaar hier veel sneller op dan bij ons in Nederland. Noma en zijn oudere zus Wondei behoren echt tot de ouderen, ook al zullen ze vast niet veel ouder zijn dan wij.

Als we wat bijgekomen zijn, maken we een wandeling door het dorp. Ook de oorspronkelijke bevolking van Kharuwakhe is heel vriendelijk. Overal moeten we handen schudden, steeds meer mensen lopen met ons mee. Weer terug bij het huis waar we die nacht zullen slapen, blijft een hele groep staan kijken tot het bijna helemaal donker is.

We proberen een *longboat* te charteren, een prauw met een 40pk buitenboordmotor, maar helaas: er is geen fuel genoeg. Het regent de hele nacht, en niet zo weinig ook. Lopen naar Ambowakhe kunnen we wel vergeten; voor ons is dat in elk geval onder deze omstandigheden geen doen.

Dineke heeft medicijnen meegenomen uit Wanggemalo, en als ze de volgende morgen vraagt of er ook zieken zijn, stroomt het huis al snel weer helemaal vol. Er is hier geen gezondheidswerker, wie ziek is moet naar Wanggemalo lopen, of met de prauw afzakken naar Firiwage. Dat laatste is geen probleem, maar terug moet je

dan wel tegen de stroom in, en dat is haast geen doen! Eerst komen er een paar die echt goed ziek zijn. Bomare, vroeger in Wanggemalo, ziet er echt hondsberoerd uit. Die was echt niet meer naar Wanggemalo komen lopen! En tegen de tijd dat men hem met een prauw naar Firiwage had willen brengen, was het misschien al te laat geweest. Nu krijgt hij medicijnen: tegen malaria, en een penicillinekuur. Maar anders had hij niet veel meer kunnen doen dan wachten of hij beter zou worden of niet...

Zo schoon en goed onderhouden als het dorp eruit ziet – de meeste huizen hebben hier zelfs een zonnepaneeltje met 3 lampen, gekregen van de overheid –, zo verwaarloosd en verlaten ligt de kerk er bij, helemaal aan het eind van het dorp. Overal staat water onder de banken, het is één en al modder, en het onkruid tiert welig. Op het schoolbord staan wat aantekeningen: *21 orang, sore 9 orang, 29 jun 08*. Kennelijk is de laatste dienst toen gehouden, en waren er toen 's morgens 21, en 's middags slechts 9 mensen in kerk. Een evangelist is hier niet. Al jaren niet, sinds Sarles teruggegaan is naar Uni. Nu leidt de godsdienstonderwijzer – als hij er is – hier soms een dienst, maar de mensen vinden dat maar zo-zo: hij is Rooms Katholiek, en houdt andere preken dan ze gewend zijn. Ook zijn

hier mensen geweest van de GIDI, een kerk geboren uit zendingswerk van meer evangelische signatuur. Die wilden hier wel een evangelist plaatsen. Maar daar voelen de mensen hier niets voor: wij zijn *Kristen Protestan* en dat willen we blijven! In Ambowakhe en ook in Waliburu hebben ze wel een evangelist van de GIDI geaccepteerd. Daar mogen ze nu niet eens meer roken! Ja, dan maar liever géén evangelist...

Die avond komen er nog weer mensen om medicijnen vragen. Dineke helpt zolang de voorraad strekt: na 30 patiënten zijn sommige potjes helemaal leeg. Gelukkig komt er verder dan ook niemand meer, en hoeft ze geen 'nee' te verkopen.

Na weer een hele nacht regen maken we ons klaar om terug te gaan. We nemen afscheid, en worden hartelijk uitgezwaaid. Met de laatste liters benzine die in het dorp te vinden zijn worden we in een *longboat* stroomopwaarts naar het begin van het pad naar Wanggemalo gebracht. Tegen betaling uiteraard, maar ze vragen toch wel erg veel. Toe maar. Tien minuten varen of twee uur moddertrappen, daar moet je wat voor over hebben.

We nemen een kortere weg. Die is beter te lopen, maar het nadeel is dat hier erg veel bloedzuigers zitten. Om de paar honderd meter inspecteren de jongens hun voeten, en telkens zijn er weer bloedzuigers die langs hun benen omhoog proberen te kruipen. Wij met onze schoenen en sokken hebben makkelijk praten! Maar als we de *kali* Kawo gepasseerd zijn wordt het duidelijk minder. De stemming zit er goed in, haast de hele weg lopen onze vier dragers te zingen.

De school in Kharuwakhe heeft verschillende onderwijzers. Ze zitten bijna allemaal in Tanah Merah. Klinkt helaas bekend. Maar één is er in het dorp, Simson Miro, zelf afkomstig uit Kharuwakhe en nog maar net afgestudeerd. Als wij op één van onze wandelingen door het dorp bij de school komen, zijn de kinderen net bezig zich netjes in rijen op te stellen. Guru Simson heeft met hen een versierde ereboog gemaakt bij de ingang, voor de viering van de nationale onafhankelijkheidsdag op 17 augustus. Nu mogen ze zo dadelijk naar huis. Eén van de jongens uit de hoogste klas wordt naar voren geroepen om het dankgebed uit te spreken. Duidelijk klinkt uit zijn mond het Onze Vader over het schoolveld – de kinderen houden hun ogen allemaal stijf gesloten.

Heer, ontferm U...

A Dieu!

Dineke en Jaap

